

FE'LNING OLAM LISONIY MANZARASINI AKS ETTIRISHDAGI O'RNI

Andijon davlat chet tillari instituti

Umumiy va qiyosiy tilshunoslik

kafedrasida ukituvchisi

Zaynobidinova Irodaxon Mardonovna

Annotatsiya: Ushbu maqolada fe'llarning o'zbek va ingliz tillaridagi o'rni va ularning lisoniy manzarani aks ettirishdagi ahamiyati tahlil qilinadi.

Tayanch so'z va iboralar: *til, fe'l, grammatik kategoriya, lisoniy manzara, lingvistika*

Fe'llar tilning asosiy elementlaridan biri bo'lib, ular insonning harakatlari, holatlari va hissiyotlarini ifodalaydi. Ularning lisoniy manzaradagi ahamiyati, tilning strukturasi, ma'nosi va funksiyasini to'liq tushunish uchun muhimdir.

Fe'l — bu harakat, holat yoki harakatni ifodalovchi leksik birlik. Tilshunoslikda fe'llar, odatda, grammatik kategoriyalarga bo'linadi: zamon, shaxs, son va shakl. Fe'llar orqali insonning ichki dunyosini, hissiyotlarini va tashqi muhiti bilan munosabatini aniqlash mumkin.

O'zbek tilida fe'llar ko'pgina shakllarda ishlatilishi mumkin. Ular zamon, shaxs va raqamga mos ravishda o'zgarib, to'liq ma'noni ifodalaydi.

O'zbek tilida fe'llar uchta asosiy zamonda ishlatiladi: hozirgi, o'tgan va kelasi zamon.

- Hozirgi zamon: *"Men kitob o'qiyman."* — bu fe'l insonning hozirgi harakatini ifodalaydi.

- O'tgan zamon: *"Men kitob o'qidim."* — bu fe'l o'tgan zamondagi harakatni ko'rsatadi.

- Kelasi zamon: *"Men kitob o'qiyman."* — bu fe'l kelajakdagi harakatni ifodalaydi.

O'zbek tilida fe'llar shaxs va songa moslashadi. Masalan:

- Birinchi shaxs: "Men" — *"Men boraman."*

- Ikkinchi shaxs: "Sen" — *"Sen borasan."*

- Uchinchi shaxs: "U" — *"U boradi."*

Fe'llar shaxs va songa moslashgan holda, insonning kimligi va harakatini aniqlashga yordam beradi.

Ingliz tilida ham fe'llar muhim rol o'ynaydi. Ular zamon, shaxs va sonda moslashuvchanlikka ega.

Ingliz tilida fe'llar ham uchta asosiy zamonda ishlatiladi:

- Hozirgi zamon: *"I read a book."* — bu fe'l hozirgi harakatni ifodalaydi.

- O'tgan zamon: "*I read a book yesterday.*" — bu fe'l o'tgan zamondagi harakatni ko'rsatadi.

- Kelasi zamon: "*I will read a book tomorrow.*" — bu fe'l kelajakdagi harakatni ifodalaydi.

Ingliz tilida fe'llar ham shaxs va songa moslashadi.

Masalan:

- Birinchi shaxs: "*I*" — "*I go.*"

- Ikkinchi shaxs: "*You*" — "*You go.*"

- Uchinchi shaxs: "*He/She*" — "*He/She goes.*"

Ingliz tilida fe'llar shaxsga moslashgan holda, insonning kimligi va harakatini aniqlashga yordam beradi.

Fe'llar lisoniy manzarani to'ldirishda muhimdir. Ular insonning hissiyotlari, harakatlari va muhit bilan munosabatini ifodalaydi. Fe'llar orqali odamlar o'z fikrlarini, intilishlarini va hissiyotlarini aniq va ravshan ifodalay oladilar.

Fe'llar, shuningdek, emotsional holatlarni ham ifodalaydi. Uzbek tilida "*sevmoq*", "*qiziqmoq*", "*xursand bo'lmoq*" kabi fe'llar insonning hissiyotlarini aniq ko'rsatadi. Ingliz tilida "*to love*", "*to enjoy*", "*to be happy*" kabi fe'llar ham shunday vazifani bajaradi.

Fe'llar kontekstga bog'liq ravishda turlicha ma'no kasb etishi mumkin. O'zbek tilida "*yo'lga chiqmoq*" fe'li, masalan, "*safarga chiqmoq*" ma'nosida ishlatilishi mumkin. Ingliz tilida "*to take off*" fe'li "**uchoqning uchishini boshlash**" yoki "**kiyimni yechish**" ma'nosida ishlatilishi mumkin.

Fe'ning olam lisoniy manzarasini aks ettirishdagi o'rnini muhimdir. O'zbek va ingliz tillarida fe'llar insonning harakatlari, hissiyotlari va munosabatlarini ifodalashda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Fe'llar orqali biz dunyoni, o'zimiz va atrofimizdagi odamlarni to'g'ri tushunishimiz mumkin. Fe'llarning strukturasi, moslashuvchanligi va konteksti tillarni o'rganish va ulardan samarali foydalanishni osonlashtiradi.

Ushbu tadqiqot fe'llarning lisoniy manzaradagi ahamiyatini va ularning inson hayotidagi o'rnini yanada aniqlashtirishga yordam beradi. Tilshunoslik va lingvistika sohasida fe'llarning o'rnini o'rganish, tillarning rivojlanishi va ularning funksional imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi.